

7. การถ่ายทอดการเรียนรู้ (Transfer of Learning) การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เป็นการง่ายขึ้นถ้าผู้เรียนมีความรู้อันเกี่ยวพันกันมาก่อน เช่น รู้จักไก่ แล้วสอนให้รู้จักห่านและเป็ด โดยชี้ให้เห็นความแตกต่าง เด็กจะจำได้เร็วและมีความคิดลำดับอย่างเป็นระเบียบ

จากกระบวนการเรียนภาษาพูดคงได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า เด็กจะเรียนรู้ภาษาพูดจากบุคคลใกล้ชิด ทั้งจากการเลียนแบบเสียงที่ได้ยิน เลียนท่าทางพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างไม่เป็นกฎเกณฑ์ก่อน จากนั้นเด็กจะเริ่มรู้จักใช้คำถาม ซึ่งหากได้รับการสนองหรือได้รับการชี้แนะ ตลอดจนได้รับการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ ก็จะช่วยในการเรียนรู้ภาษาพูดของเด็ก ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการด้านการพูดดีขึ้นตามลำดับ

จุดประสงค์ในการพัฒนาทักษะทางภาษาด้านการพูด

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2532 : 179-182) ได้กล่าวว่า การฝึกพูดสำหรับเด็กปฐมวัยย่อมเป็นพื้นฐานที่จะช่วยพัฒนาเด็กให้พร้อมที่เรียนอ่าน-เขียนต่อไป จุดมุ่งหมายในการพูดมีดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เด็กได้พัฒนาการพูดได้คล่องเป็นธรรมชาติ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ
2. พัฒนาความสามารถในการพูดให้ชัดเจน ได้ฝึกเสียงที่เป็นปัญหาสำหรับเด็ก เช่น “ส” นอกจากนี้ยังพูดด้วยเสียงที่น่าฟัง รื่นหู ไม่ดัง ไม่ค่อยเกินไป มีความมั่นใจในการพูด
3. พูดถูกต้องจนเป็นนิสัย เช่น เด็ก ๆ มักจะพูดปฏิเสธว่า “ผมเปล่าทำ” ครูจะต้องแก้เป็น “ผมไม่ได้ทำ” จริงอยู่จะไม่มีการสอนไวยากรณ์ให้เด็ก ครูต้องคอยแนะนำให้เด็กพูดให้ถูก
4. เพื่อใช้ภาษาเป็นเครื่องมือติดต่อสังคมกับเพื่อน ๆ และบุคคลอื่น ๆ การที่เด็กจะเป็นที่คบหาสมาคมด้วยย่อมต้องมีภาษาที่สุภาพด้วย ดังนั้นการให้การศึกษาแก่เด็กวัยนี้ก็ย่อมจะต้องฝึกเด็กให้รู้จักใช้คำสุภาพทั้งหลาย เช่น คำว่า “ขอโทษ” “ขอบคุณ” “ขอบใจ” โดยครูจะต้องเป็นแบบให้แกเด็กโดยการใช้กับเด็กอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังจะต้องให้รู้จักกาลเทศะด้วยว่าเสียงที่ใช้พูดในห้องเรียนย่อมจะไม่ดังเหมือนที่ใช้ในสนาม
5. เพื่อให้เด็กได้แยกสิ่งต่าง ๆ เข้าพวกกัน โดยการดู การสัมผัส และการฟัง
6. เพื่อพัฒนาความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น
7. ฝึกการเลียนเสียงคำก่อนที่จะบรรยายเรื่องราวต่าง ๆ

8. เรียนรู้เกี่ยวกับภาษา เช่น หลักของการออกเสียง เสียงวรรณยุกต์ การเว้นวรรค การเรียบเรียงคำให้เป็นประโยค และคำบางคำมีหลายความหมายได้หลายอย่าง

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542 : 72) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมการพูดให้กับเด็กเล็กไว้ดังนี้

1. ให้เด็กได้พัฒนาการการแสดงความคิดเห็นของตน
2. ให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในการพูด โดยใช้คำพูด และน้ำเสียงที่เหมาะสม
3. ให้เด็กเกิดนิสัยที่ดีในการพูด และสามารถใช้คำพูดได้อย่างเหมาะสม
4. ให้เด็กได้พัฒนาการใช้ภาษา เพื่อเป็นเครื่องมือในการสมาคมกับผู้อื่น เช่น การพูดขอบคุณ ขอโทษ ฯลฯ การไม่ใช้เสียงรบกวนผู้อื่น เป็นต้น
5. พัฒนาความสามารถในการบอกชื่อ อธิบาย จำแนกสิ่งต่าง ๆ ที่เขาแลเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น บอกสิ่งที่เขาแลเห็น รู้สึก ได้ยิน ได้กลิ่น เป็นต้น
6. พัฒนาความสามารถในการสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ เช่น
 - 6.1 สามารถเข้าใจในสิ่งที่ผู้อื่นพูด และตอบสนองได้อย่างมีความหมาย
 - 6.2 สามารถเล่านิทานด้วยคำพูดของตนเองหลังจากฟังผู้อื่นเล่าจบแล้วได้
7. สามารถรวบรวมความคิดของตนเองเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจได้
8. สามารถเรียนรู้ภาษา เข้าใจความหมายและความคิดรวบยอดของภาษาดังต่อไปนี้
 - 8.1 ภาษาพูดเป็นเรื่องของระบบเสียง
 - 8.2 แบบแผนของเสียง ทำให้เกิดความหมายที่เข้าใจได้
 - 8.3 ภาษาพูดประกอบด้วยน้ำเสียง การเน้นหนักเบา การเว้นวรรคตอน ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดความหมายที่เข้าใจได้
 - 8.4 เสียงจะใช้อย่างมีความหมายต่อเมื่อนำมาเรียบเรียงเป็นคำ วลี ประโยคได้
 - 8.5 ภาษามีการเปลี่ยนแปลงได้ คำบางคำอาจจะทำให้เกิดความหมายใหม่ ๆ และวิธีการใช้ใหม่ ๆ ขึ้นได้

สรุปได้ว่า การพัฒนาทักษะทางภาษาด้านการพูด มีจุดประสงค์เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในการพูดเรียนรู้ภาษา พัฒนาการใช้ภาษา เพื่อให้การสื่อความหมายมีประสิทธิภาพ ได้รับการฝึกฝนจนเกิดนิสัยที่ดีในการพูด และเกิดความคิดรวบยอดทางภาษา

การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพูด

บันลือ พฤษะวัน (2521 : 22) ได้กล่าวถึงการฝึกหัดให้เด็กมีทักษะในการพูดไว้ ดังนี้

1. ใช้คำพูดที่ชัดเจน ทุกคำพูดกับเด็กต้องชัด และไม่ควรรวดเร็ว เด็กจะได้

เลียนแบบ

2. พยายามพูดให้ถูกต้องอยู่ทุกขณะ เพื่อเป็นแนวทางการเรียนรู้ของเด็ก
3. ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัย ภาษาที่ง่ายและสุภาพ
4. ให้เด็กได้ขยายประสบการณ์ รู้จักเรียกสิ่งของเครื่องใช้ที่พบเห็น
5. พูดเป็นประโยค ถูกไวยากรณ์ หรือคนทั่วไปนิยมใช้ในสังคม
6. เวลาเด็กพูดหรือเล่าให้ความสนใจฟัง
7. พยายามหาหนทางที่ใช้ภาษาดี ๆ มาเล่าให้ฟัง อย่างสม่ำเสมอไม่ควรนานเกิน

ประมาณ 10-15 นาที

8. ในการพูดประโยคใดที่เกรงว่าเด็กจะไม่เข้าใจ พ่อแม่ควรแสดงท่าทาง หยิบภาพ สิ่งที่เกี่ยวข้องให้เด็กดูประกอบไปด้วย

9. หากมีโอกาสเดินทางไปต่างถิ่น เด็กควรจะได้ร่วมเดินทางไปด้วย จะเป็นการขยายประสบการณ์ของเด็กได้ดี และควรชักชวนพูดคุยไปด้วย

10. ควรให้คำชมเชย ให้กำลังใจ ไม่หักห้ามเมื่อเด็กพูดผิดควรให้แก้ไข หรือหาหนทางแก้ไขไปพร้อม

หุติมา สัจจานนท์ (2524 : 51-56 อ้างถึงใน จุฬารัตน์ อินุพัฒน์ 2543 : 14) ได้ให้แนวทางในการส่งเสริมภาษาแก่เด็กปฐมวัย ดังนี้

1. ให้เด็กรู้จักคำมาก ๆ โดยการอ่านให้ฟัง พูดคุยกับเด็กเสมอ เปิดโอกาสให้เด็กพบปะผู้คน และเที่ยวตามที่ต่าง ๆ ดูรายการโทรทัศน์ สนใจ และตอบคำถามของเด็ก
2. ถ้าเด็กอยากเรียนอ่านก็ให้อ่าน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้คำศัพท์หรือเรื่องราว และเมื่อเด็กเบื่อก็ยินยอมให้เด็กหัดอ่านทันที
3. ไม่มีเกณฑ์อายุที่กำหนดว่าจะสอนอ่านให้กับเด็กเมื่อไร เพียงแต่ให้เด็กมีความอยากอ่านก็สอนอ่านได้ แต่ควรเป็นการอ่านภาพก่อนจึงเริ่มมีตัวอักษรเพิ่มขึ้นได้เรื่อย ๆ ตามลำดับ
4. เด็กจะชอบอ่านนิทานเรื่องเดิมซ้ำ ๆ อยู่เช่นนั้น ซึ่งเป็นเรื่องปกติจึงไม่ควรบังคับเมื่อเด็กเลือกอ่านหนังสือตามความสนใจ

ประมวล ดิคคินสัน (2543 : 101-105) ได้พูดถึงการส่งเสริมภาษาพูดของ “บ้านเด็ก” ไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. การสนทนาตามประสาเด็ก ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมตามโอกาสต่าง ๆ ในช่วงกิจกรรมปกติในแต่ละวัน ครูจะเป็นผู้คอยแนะนำเกี่ยวกับมารยาทในการพูดและการฟัง
2. การอภิปราย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้พูดแสดงความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ โดยครูคอยแนะนำเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำในการพูด การเรียงลำดับไม่วกวน การเป็นผู้ที่มารยาททั้งด้านการพูด และการฟังตามวาระ ฯลฯ
3. เล่นเกมเกี่ยวกับการพูด เช่น การให้เด็กหัดพูดโทรศัพท์ หัดเด็กให้เด็กฟังเมื่อครูพูด หัดเด็กฟังเมื่อครูอ่านหนังสือ และหัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการพูดอย่างเหมาะสม เป็นต้น
4. การเล่าเรื่องของเด็ก ซึ่งมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ครูอาจเป็นผู้เตรียมหนังสือภาพประกอบ เพื่อเล่าให้เด็กฟัง แล้วตั้งคำถามเพื่อให้เด็กได้ตอบ ฝึกให้เด็กรู้จักซักถาม และแสดงความคิดเห็นตามเนื้อเรื่อง นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกโดยใช้ภาษาง่าย ๆ ในการเล่าประสบการณ์หรือเรื่องราวที่ตนชอบ เป็นต้น
5. ใช้กองทุนแห่งถ้อยคำในการพูด ซึ่งเด็กอายุราว 2 ขวบ จะรู้จักภาษาพูดไม่ต่ำกว่า 5-600 คำ เด็กจะเรียนรู้ภาษาอย่างไม่เป็นทางการจากผู้รอบข้างในครอบครัว และจะมีการสะสมกองทุนคำพูดอย่างไม่หยุดยั้ง โดยการจับเอาภาษาของเพื่อนมาพูด แต่ทั้งนี้ต้องมีครูดูแลแนะนำให้เด็กพูดได้ใจความถูกต้อง เพื่อให้เด็กใช้กองทุนคำพูดของตนเองอย่างแท้จริง

มุสตี ภูอุอินทร์ (2536 : 186-187) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาส่งเสริมความสามารถด้านการพูด ดังนี้

1. จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ไม่เคร่งเครียด ให้เด็กมีความสบายใจ และมั่นใจ ครูควรสร้างบรรยากาศให้เด็กมีความไว้วางใจในตัวครู และเพื่อน ๆ เพื่อให้เด็กกล้าพูดกล้าแสดงออก
2. กระตุ้นให้เด็กพูด โดยวิธีการสนทนาตั้งคำถามให้เด็กตอบโดยไม่บีบบังคับ แต่ช่วยให้เด็กรู้สึกเหมือนเด็กธรรมดา เมื่อเด็กมีความมั่นใจแล้วควรกระตุ้นให้เด็กเล่าเรื่องที่เต็มที ประสบการณ์และเรื่องที่ใกล้ตัว เช่น เรื่องในชีวิตประจำวันของเด็ก หรือสถานที่ที่เคยไปเที่ยว เมื่อเด็กกล้าพูดมากขึ้นและอยู่ในขั้นสูงขึ้น ควรให้เด็กได้พูดแสดงความรู้สึก และแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไกลตัวออกไปแต่เป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจอยู่ในขณะนั้น โดยอาจจัดในลักษณะของการอภิปราย ได้ว่าที่ ฯลฯ
3. จัดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการพูดให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ และเนื้อหาในหลักสูตร โดยเลือกกิจกรรมที่สนุกสนานให้เด็กเล่น และได้รับความรู้ไปด้วย

4. ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกในโอกาสต่าง ๆ เช่น เป็นโฆษก เป็นพิธีกร พาผู้
ที่มาเยี่ยมโรงเรียนชมสถานที่ ร่วมแสดงละคร ร่วมทำกิจกรรมกลุ่ม เช่น กิจกรรมของชุมชน
ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้ฝึกการพูดได้ถูกต้องตามกาลเทศะ และบุคคล รวมทั้งมีโอกาสแสดง
ความคิดเห็นด้วย

เยวพา เดชะคุปต์ (2542 : 75-76) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมพัฒนาการทางการพูดไว้ว่า
องค์ประกอบที่สำคัญต่อการจัด โปรแกรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการทางการพูด คือ ตัวครู การ
จัดบรรยากาศ และจุดมุ่งหมาย ของกิจกรรมในการฝึกพูด ครูควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การฝึกพูดควรฝึกในกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อให้มีการตอบสนองระหว่างครู และนักเรียน
ให้มากที่สุด

2. คำพูดของครู ควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็ก

3. การฝึกพูด ควรพูดในลักษณะที่เป็นธรรมชาติที่สุด

4. การส่งเสริมพัฒนาการทางการพูด ควรทำควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้เด็กคิด

และใช้เหตุผล

ส่วนวิธีการส่งเสริมการพูดได้เสนอแนะไว้ ดังนี้

1. ครูสนทนากับเด็ก

2. ครูถามให้เด็กตอบ

3. ครูอ่านหนังสือ หรือเปิดเทปให้เด็กฟัง

4. ให้เด็กเล่าประสบการณ์ของตนเอง

5. ให้เด็กฝึกท่องจำทร้อยกรอง เพลง ฯลฯ และทำท่าทางประกอบ

จากหลักการที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า การส่งเสริมภาษาพูดสำหรับนักเรียนนั้น
สามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งเด็กทุกคนควรได้รับการฝึกพูด โดยใช้สื่อและกิจกรรมที่หลากหลาย
รวมทั้งการให้เด็กมีโอกาสพบปะผู้คนรอบข้าง การท่องเที่ยว การตอบสนองความสนใจของ
เด็ก เมื่อเด็กอยากพูดอยากอ่านจะช่วยเสริมสร้างให้เด็กมีพัฒนาการด้านการพูดดีขึ้นมาก ทั้งนี้
การให้เด็กร่วมกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ควรเป็นไปในลักษณะการกระตุ้น ไม่ควรบังคับ สำหรับ
การพัฒนาทักษะภาษาด้านการพูดให้กับเด็กในระดับก่อนประถมศึกษาในครั้งนี ผู้ศึกษาเห็นว่า
หนังสือภาพเป็นสื่อที่มีความเหมาะสมในการนำมาจัดกิจกรรมเพราะธรรมชาติของเด็กวัยนี้ มี
ความสนใจในหนังสือภาพประกอบคำคล้องจอง นอกจากนั้นยังมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย
เพื่อส่งเสริมการพูดทั้งระหว่างการใช้สื่อ และภายหลังการใช้สื่อ เช่น การคาดคะเนเรื่องราว
ระหว่างที่ครูเล่าเรื่องจากหนังสือภาพประกอบคำคล้องจอง การสนทนา และตอบคำถาม การ

แสดงความคิดเห็น การเล่าเรื่องจากหนังสือภาพ การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น ซึ่งน่าจะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาด้านการพูดได้มากที่สุด

สนอง สุทธาอามาตย์ (2545:101-105) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหารศึกษากับเด็กอายุ 5-6 ปี โรงเรียนพระราม 9 กาญจนภิเษก จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยการประกอบอาหาร มีความสามารถด้านการฟังและการพูดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยการประกอบอาหาร มีความสามารถด้านการฟังและการพูดสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามปกติ

สมาพร สามเด็ย (2545:1) ได้ศึกษาพัฒนาการทางการพูดของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยการเล่นเกมส์ทางภาษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมส์ทางภาษามีพัฒนาการทางการพูด โดยค่าเฉลี่ยรวมก่อนการจัดกิจกรรมและหลังจัดกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพัฒนาการทางการพูดในแต่ละด้าน ทางด้านการเข้าใจความหมายของคำ ด้านการสร้างประโยค มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนผลการสังเกตทางการพูดในระหว่างการจัดกิจกรรมการเล่นเกมส์ทางภาษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งด้านการเข้าใจความหมาย และการสร้างประโยค

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้ การพูดในเด็กปฐมวัยจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการสื่อสารสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน และการทำงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก มีส่วนช่วยในการส่งเสริม และกระตุ้นให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออกด้านความคิด ความรู้สึก การใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสม

5. หนังสือภาพภาพประกอบคำคล้องจอง

ความหมายของหนังสือภาพประกอบคำคล้องจอง

มีผู้ให้ความหมายของหนังสือภาพไว้มากมาย ซึ่งผู้ดำเนินการศึกษาได้รวบรวม ดังนี้ หนังสือภาพประกอบเรื่อง (Picture Story Book) เป็นหนังสือที่เหมาะสมที่จะนำ มาเล่าหรืออ่านให้เด็ก ๆ ฟัง โดยให้เด็กดูภาพประกอบไปด้วย ภาพจึงต้องมีขนาดใหญ่ ชัดเจนและ

ตรงตามเนื้อเรื่อง ภาพและเรื่องควรจะอยู่หน้าเดียวกัน เด็กชอบภาพที่สามารถเล่าเรื่อง แก่เด็กได้ ซึ่งหมายถึงภาพที่เด็กดูแล้วเข้าใจเรื่อง ได้ชัดเจน ดังนั้นความสำคัญของเรื่องและภาพในหนังสือสำหรับเด็กจึงเท่าเทียมกันเรื่องที่ควรจัดทำเป็นหนังสือสำหรับเด็ก ได้แก่ เรื่องในครอบครัว ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็ก เรื่องตลกขบขัน เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องที่ดัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้าน และเรื่องที่ทำให้ความรู้้ง่าย ๆ แก่เด็ก (Sutherland and Arbuthnot, อ้างถึงใน นฤมล วุฒิปรีชา, 2540: 27)

หนังสือภาพ (Picture Books) เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นสำหรับเด็กและเยาวชน มุ่งให้เพลิดเพลิน นิยมใช้ภาพในการนำเสนอเรื่อง มีเนื้อหาที่เป็นจำนวนคำน้อย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 7)

จึงพอสรุปได้ว่า หนังสือภาพ หมายถึง หนังสือที่มีภาพเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินเรื่อง โดยที่ภาพจะสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง เหมาะกับเด็กก่อนวัยเรียนซึ่งยังอ่านหนังสือไม่ออก แต่เด็กจะได้รับความเพลิดเพลินจากการที่มีผู้ใหญ่อ่านให้ฟังหรือจากการอ่านเรื่องจากภาพด้วยตัวเด็กเอง

องค์ประกอบของหนังสือภาพ

หนังสือภาพมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. เนื้อเรื่อง ต้องชัดเจน โดยมีภาพเป็นเครื่องเสริมให้เนื้อเรื่องชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะโลกของเด็ก ๆ เริ่มต้นในบ้าน เหตุการณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กล้วนเป็นสิ่งสำคัญ และมีความหมายต่อเด็กทั้งสิ้น ทั้งที่เกี่ยวกับพ่อแม่ พี่น้องในครอบครัวหรือเกี่ยวกับบุคคลอื่น ๆ รอบตัวเด็ก เมื่อเด็กโตขึ้นโลกของเด็กขยายออกไปสู่เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องที่อยู่ห่างออกไป เพื่อนร่วมชั้นเรียน ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือโรงเรียนอนุบาล และเพื่อน ๆ ที่เด็กรู้จัก ความเข้าใจของเด็กในเรื่องเวลา ระยะทางและขนาดมีมากขึ้น หนังสือสำหรับเด็กเล็กจึงควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ ตัวเอกในเรื่องอาจจะเป็นเด็ก เป็นสัตว์ที่เล็ก ๆ ชอบ เช่น สุนัข แมว กระต่าย หนู หรืออาจเป็นสิ่งของที่มีการกระทำและความรู้สึกนึกคิดอย่างคน ตัวเอกควรมีบทบาทหรือลักษณะที่ประทับใจเด็ก (กลุ่มจิตต์ พลายเวช, 2524 : 138) ทั้งนี้เนื้อเรื่องควรมีสาระ สนุกสนาน ตื่นเต้น น่าสนใจ ให้ความรู้และความเพลิดเพลิน ส่งเสริมจินตนาการสอดแทรกคุณธรรม (ณรงค์ทองปาน, 2526 : 61)

- 2.เค้าโครงเรื่อง (Plot)

กลุ่มจิตต์ พลายเวช (2524 : 138) มีความเห็นว่าเค้าโครงเรื่องควรเป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้ตัวเด็ก มีโครงสร้างที่เหมาะสม มีการเริ่มต้น มีปัญหาและการแก้ปัญหา หรือเสนอ

เหตุการณ์ที่จะช่วยแก้ปัญหา เสริมทักษะหรือประสบการณ์แก่เด็กด้านต่าง ๆ และจบลงด้วยดี
ควรมีการดำเนินเรื่องที่รวดเร็ว สนุกสนาน น่าสนใจ

วินัย รอดจ่าย (2539 : 28) ได้กล่าวถึงลักษณะของโครงเรื่องที่ดีไว้ดังนี้

- 2.1 สอดคล้องกับความคิดรวบยอดหรือแก่นของเรื่อง
- 2.2 สามารถสอดแทรกข้อมูลและรายละเอียดที่ต้องการนำเสนอได้มากที่สุด
- 2.3 ไม่ควรสลับซับซ้อน หรือมีเหตุการณ์ที่ไม่สมจริงมากเกินไป
- 2.4 สนุกสนาน
- 2.5 ให้คิดเตือนใจ

3. ตัวละคร (Characterization) ตัวละครควรมีวัยใกล้เคียงกับเด็ก จะเป็นคน สัตว์หรือ
สิ่งของก็ได้ ถ้าตัวละครที่ไม่ใช่คนก็จะคิดได้ พูดได้ และกระทำได้เหมือนคน สماعมภาษาและ
หนังสือแห่งประเทศไทย (สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย, 2515 : 206 อ้างถึงใน
สมวรา อิงสวัสดิ์, 2540) และในเรื่องสำหรับเด็กก็จะขาดตัวละครที่เป็นผู้ใหญ่ไม่ได้ เพื่อได้ช่วย
คลี่คลายปัญหา ซึ่งผู้เขียนควรบรรยายลักษณะท่าทางให้ผู้อ่านเห็นภาพพจน์ได้อย่างชัดเจน
(วิริยะ สิริสิงห์, 2537 : 65)

4. ฉากหรือบรรยากาศของเรื่อง (Setting) ควรเป็นฉากที่ใกล้ตัว หรือฉากที่เด็ก
คุ้นเคย ไม่ควรบรรยายให้ละเอียดมากนัก เพราะผู้อ่านอาจสร้างจินตนาการขึ้นมาเองได้ ฉาก
ควรเปลี่ยนแปลงไปตามการดำเนินเรื่อง หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์หรือชีวประวัติ
ฉากต้องชัดเจน น่าเชื่อถือและตรงตามข้อเท็จจริง (ปราณี เชียงทอง, 2526 : 138)

5. ภาพประกอบ (Illustrations) ภาพประกอบเป็นหัวใจสำคัญของหนังสือสำหรับเด็ก
เด็กเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยสร้างความคิดและมโนภาพตามเรื่องราวได้ (สนธิ สัตโยภาส, 2536
: 43) เนื่องจากเด็กชอบดูภาพมากกว่าอ่านเรื่อง ภาพจึงควรจะช่วยให้อ่านเรื่องกระจ่างชัดขึ้น
ช่วยขยายความ เสริมสร้างฉาก ตัวละครให้เด่นชัด และช่วยประดับประดาหนังสือให้งดงาม
(กล่อมจิตต์ พลายเวช, 2524 : 141 – 142) ซึ่งเด็กเล็กจะชอบภาพเขียนง่าย ๆ ไม่มีรายละเอียด
ซับซ้อน เป็นภาพที่มีชีวิตชีวา ขนาดโตเต็มหน้าสี่ส้นสดใส สีสันเป็นสีที่เด็กชอบมากที่สุด
และสีคำเป็นสีที่เด็กชอบน้อยที่สุด

ลักษณะของภาพที่เด็กชอบ วิริยะ สิริสิงห์ (2537 : 26 – 27) อ้างผลการวิจัยเกี่ยวกับ
ลักษณะของภาพที่เด็กชอบไว้ดังนี้

- 5.1 เด็กชอบภาพที่มีลักษณะง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เมื่ออายุมากขึ้นจึงจะชอบภาพ
ซับซ้อนนั้น

5.2 เด็กชอบภาพที่แสดงการกระทำและการผจญภัย

5.3 เด็กชอบภาพสีมากกว่าภาพขาว-ดำ

5.4 เด็กอายุ 8 ขวบ สนใจการ์ตูนประกอบวรรณคดีหรือนิทานมากที่สุด อายุ 9 ขวบ และ 10 ขวบ ชอบการ์ตูนตลกขำขันมากที่สุด

5.5 เด็กชอบเรื่องที่มีภาพประกอบมาก ชอบภาพใหญ่มากกว่าภาพเล็กชอบภาพตรงกับข้อความมากกว่าภาพที่ไม่ตรงกับข้อความ

5.6 ภาพสีที่ช่วยให้เกิดจินตนาการได้มากกว่าภาพที่ใช้สีชนิดอื่น

5.7 เด็กชายและเด็กหญิงอ่านหนังสือเก่งหรือไม่เก่ง ชอบภาพลักษณะเดียวกัน

5.8 เด็กสนใจภาพที่อยู่ข้างขวา มากกว่าภาพที่อยู่ข้างซ้าย

หลักการใช้ภาพที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้

1. ภาพง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และควรสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง
2. ภาพสีสด วาดรูปกระจ่าง สวยงาม
3. แสดงจุดเด่นของเรื่องแต่ละตอน ได้และคงลักษณะของตัวละคร
4. แสดงให้เห็นอาการเคลื่อนไหวที่เป็นธรรมชาติ
5. เป็นภาพที่มีชีวิตชีวา เพราะเด็กชอบฝันว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ สามารถทำอะไรได้

เหมือนคน เช่น กระต่ายนุ่งกางเกง แมวพูด หม่าใส่แว่น เป็นต้น

ขนาดของภาพที่เหมาะสมกับวัยเด็ก คือ

1. เด็กเล็ก (อนุบาล - ป.2) ควรมีขนาด $\frac{1}{4}$ ของหน้า
2. เด็กโต (ป.3 - ป.4) ควรมีขนาด $\frac{1}{2}$ ของหน้า
3. เด็กวัยรุ่นตอนต้น (ป.5 - ป.6) ควรมีขนาด $\frac{1}{4}$ ของหน้า
4. เด็กวัยรุ่น (ชั้นมัธยมศึกษา) ขนาดจะเล็กลงได้เพราะเขาอ่านหนังสือผู้ใหญ่ได้แล้ว

ถ้าหากจัดภาพไม่เป็นผู้แต่งอาจหาวิธีต่าง ๆ เช่น

1. พิมพ์ภาพจากแม่พิมพ์ ใบพืช กาบกล้วย ตรายาง ฯลฯ
2. การใช้ภาพประดิษฐ์จากวัสดุง่าย ๆ เช่น เศษผ้า กระดาษสี เศษเชือก

เปลือกไม้ กระดุม ใบไม้ ฯลฯ

3. การลอกแบบโดยใช้กระดาษคาร์บอนด์ แล้วระบายสีก็จะได้ภาพตามที่ต้องการ

4. การถ่ายภาพจากของจริงหรือภาพจำลองที่ได้จากการปั้นก็ได้ ส่วนการจัดภาพไม่

ควรแยกภาพออกจากเนื้อหา ควรคำนึงถึงน้ำหนักของภาพด้วย (สนธิ รัตโยภาส. 2536 : 43-45)

5. ภาษา การใช้ภาษาในหนังสือสำหรับเด็ก ต้องใช้ภาษาง่าย ๆ เข้าใจได้ทันที ทั้งภาษาภาพ ภาษาเขียน หรือแม้แต่ภาษาลี เพราะภาษาเป็นหนทางที่จะให้เด็กรู้เรื่องราวที่เขียน ก่อให้เกิดอารมณ์ ความเข้าใจ และความซาบซึ้งคัมค้ำ (ณรงค์ ทองปาน, 2526 : 77)

รูปแบบการเขียนหนังสือ แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ร้อยแก้ว การเขียนเป็นร้อยแก้ว มีวิธีการเขียนหลายแบบ เช่น แบบเล่า หรือ บรรยาย แบบมีบทสนทนา แบบใช้ข้อความประกอบภาพ แบบตั้งคำถามอะไรเรื่อย เป็นต้น ส่วน การใช้ภาษาในร้อยแก้วนั้น ควรใช้คำ วลี ประโยคง่าย ๆ ใช้คำในการพูด อย่าใช้คำสะแลง คำ ภาษาลึกลับ คำต่างชาติ (สนธิ สัตโยภาส, 2536 : 41) ซึ่งลักษณะทางภาษาร้อยแก้วสำหรับเด็กนั้น มีดังนี้ (หทัย ต้นหยง, 2529 : 115)

1.1 ใช้ภาษาพูดหรือภาษาสนทนา ซึ่งมีลักษณะเป็นธรรมชาติ และควรใช้ สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง

1.2 ใช้ภาษาไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาษาคำโดด ไม่ควรใช้ภาษาบาลี สันสกฤตหรือภาษาต่างประเทศโดยไม่จำเป็น

1.3 ใช้ภาษาตรง ๆ เข้าใจง่าย ไม่ต้องแปลความหมายอีกครั้ง ซึ่งไม่เหมาะ สำหรับเด็ก

1.4 ใช้ภาษาให้สอดคล้องกับภาพในหนังสือโดยตลอด

1.5 ใช้ภาษาตามระดับวัยของเด็ก

1.6 ควรใช้ภาษากลาง ถ้าจะใช้ภาษาลึกลับหรือภาษาพื้นเมือง ก็ควรพิจารณาใน ส่วนที่จำเป็น ทั้งนี้เพราะภาษากลางได้พัฒนาหลักการกว้างขวางเข้าใจง่าย

2. ร้อยกรอง บทร้อยกรองที่ใช้แต่งหนังสือสำหรับเด็กมีหลายประเภท เช่น นิทาน คำกลอน เพลงสำหรับร้อง บทร้อยกรองเบ็ดเตล็ด เป็นต้น ส่วนคำประพันธ์นิยมใช้คำประพันธ์ง่าย ๆ แต่ง เช่น กลอนสี่ กลอนหก กลอนแปด กาพย์ยานี 11 ฯลฯ ส่วนคำประพันธ์ที่ไม่เหมาะสำหรับเด็ก คือ ฉันท์ยาก ๆ โคลงคั่น กลบทต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนภาษาที่ใช้ในการเขียนร้อยกรองนั้น มี วิธีการดังนี้

2.1 ใช้คำง่าย ได้แก่ คำไทยพยางค์เดียว หรือสองพยางค์ คำประสมสอง พยางค์หรือสามพยางค์ คำซ้อนสองพยางค์ คำซ้ำ และคำที่มีความถี่ในการใช้สูง ซึ่งเมื่อนำมาแต่ง บทร้อยกรองจะช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายได้ทันที เช่น ผนตกพรำพรำ แม่คำกางร่ม

2.2 ความหมายเด่น ซึ่งหมายถึง ความหมายของคำและเนื้อความในบท ร้อยกรอง ต้องเด่นชัด และเข้าใจได้ทันที ไม่สับสนกำกวม

2.3 เล่นเสียงหลากหลาย ซึ่งหมายถึง การใช้คำที่มีเสียงวรรณยุกต์ต่าง ๆ หลายเสียง สลับกัน และจังหวะในการออกเสียงด้วย เพื่อให้บทร้อยกรองมีเสียงไพเราะ และมีจังหวะชวนสนุก

2.4 ฝากข้อคิด บทร้อยกรองบางบท เราอาจฝากข้อคิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มีคุณค่าทางใจให้แก่เด็กได้ เช่น ข้อคิดในการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่หรือความมีน้ำใจต่อกัน

2.5 รุ่งจิตเพลิน คือ การทำให้เด็กเกิดความบันเทิงร่าเริงใจ ด้วยการอ่านบทร้อยกรอง และบทร้อยกรองบางบท แต่งให้เข้ากับทำนองเพลงไทยแล้วสอนให้เด็กร้อง ก็จะช่วยให้ผลิตเพลินยิ่งขึ้น (วิริยะ สิริสิงห์, 2537 : 111-115)

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า หนังสือภาพมีองค์ประกอบหลายอย่าง ทั้งเนื้อเรื่องที่ต้องให้ความสนุกเพลิดเพลิน สอดแทรกคุณธรรม คำโครงเรื่องง่าย ๆ ตัวละครที่วัยใกล้เคียงกับเด็ก ฉากที่ใกล้ตัว ภาพประกอบที่มีชีวิตชีวาสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ใช้ภาษาที่ง่าย เด็กสามารถเข้าใจได้ทันที ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้หนังสือน่าสนใจและมีความหมายต่อเด็ก

ประเภทของหนังสือภาพ

กรมวิชาการ (2546 : 12-21) ได้แบ่งหนังสือภาพออกเป็นหลายประเภท ดังต่อไปนี้

1. หนังสือที่แสดงตัวเลขและจำนวนนับ

หนังสือประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนและวัยเริ่มเรียน แสดงตัวเลข 1 – 10 และจำนวนนับ โดยมีภาพประกอบ เด็กจะได้รู้จักตัวเลข รู้จักสังเกตและเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและตัวเลข รวมทั้งได้เรียนรู้ศัพท์และความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับคน สัตว์ และสิ่งของ ซึ่งผู้เขียนมักจะนำมาแสดงแทนจำนวนนับของตัวเลขด้วย

2. หนังสือที่แสดงตัวอักษร

หนังสือประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนและวัยเริ่มเรียน อาจจะเป็นหนังสือที่แสดงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยหรือแสดงตัวอักษรของภาษาอังกฤษ เด็กจะมีโอกาสสังเกตเกี่ยวกับเครื่องหมายอันเป็นตัวอักษร รู้จักเปรียบเทียบเสียงกับตัวอักษร รู้จักคำศัพท์ที่ผู้เขียนนำมาแสดงเป็นตัวอย่าง และเข้าใจความหมายของคำศัพท์จากภาพประกอบ

3. หนังสือของเล่น

หนังสือประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน และวัยเริ่มเรียนหนังสือประเภทนี้นอกจากจะผลิตด้วยกระดาษเหมือนหนังสือปกติแล้วยังอาจจะผลิตขึ้นจากวัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษแข็ง พลาสติก ฝ้าย เป็นต้น หนังสือประเภทนี้บางชนิดอาจจะแสดงภาพสามมิติ

ผู้อ่านหรือผู้ฟังมักจะเพลิดเพลินกับการฟังเรื่องและดูภาพที่สวยงาม และใช้จินตนาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องราวกับภาพบางชนิดอาจเป็นหนังสือที่ผู้อ่านสามารถเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ชักหรือดึงแถบกระดาษซึ่งจะทำให้ภาพเคลื่อนไหวได้ หรือบางครั้งอาจมีการเล่นเกมเกี่ยวกับภาพและข้อความ เป็นต้น หนังสือที่สร้างขึ้นและผู้อ่านอาจจะเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ด้วยนี้อาจจะมีเนื้อหาหลากหลายส่วนใหญ่มุ่งให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และได้เรียนรู้เรื่องราวและความคิดรวบยอดต่าง ๆ ส่งเสริมให้เด็กในวัยก่อนเรียนเกิดพัฒนาการทั้งทางการใช้ภาษา ทางความคิด ทางบุคลิกภาพ และทางสังคม

4. หนังสือที่แสดงความคิดรวบยอด

หนังสือประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนและวัยเริ่มเรียน เป็นหนังสืออีกประเภทหนึ่งที่พยายามแสดงความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม โดยการใช้ภาพและเส้นช่วยทำความเข้าใจ เช่น หนังสือที่แสดงรูปทรงเรขาคณิต เพื่อให้เด็กในวัยเยาว์เข้าใจเรื่องของเส้นตรง วงกลม รูปทรงหลายเหลี่ยม หนังสือที่แสดงความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี ขนาด ระยะทาง ทิศทาง แสดงสิ่งที่ตรงข้ามกัน เช่น มีด-สว่าง สกปรก-สะอาด เป็นระเบียบ-รกรุงรัง ข้างบน-ข้างล่าง ข้างนอก-ข้างใน เป็นต้น

5. หนังสือที่แสดงเกี่ยวกับคน สัตว์ สิ่งของ และสถานที่

หนังสือประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนและวัยเริ่มเรียน เป็นหนังสือภาพสวยงามเกี่ยวกับคน สัตว์ สิ่งของ หรือสถานที่ พร้อมกับคำศัพท์หรือคำอธิบายสั้นๆ แทนความหมายที่แสดงด้วยภาพ เช่น หนังสือภาพแนะนำให้รู้จักบุคคลที่มีอาชีพต่างๆ เช่น ครู หมอ ตำรวจ แนะนำให้รู้จักสัตว์เลี้ยงต่างๆ เช่น สุนัข แมว นก แนะนำให้รู้จักสิ่งของ เช่น ผลไม้ อวัยวะของร่างกาย ลักษณะภูมิประเทศ และแนะนำให้รู้จักสถานที่ที่เด็กอาจจะมีโอกาสไปเยี่ยมชม เช่น ชายทะเล ภูเขา เป็นต้น

6. หนังสือแสดงภาพโดยไม่มีตัวหนังสือ

หนังสือประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนและวัยเริ่มเรียน ภาพที่ปรากฏในหนังสือประเภทนี้จะต้องสามารถสะท้อนเป็นเรื่องราวได้ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้จินตนาการ ความคิด และความสามารถทางภาษา เล่าเรื่องจากภาพ อาจจะเป็นการเล่าปากเปล่าหรือเล่าด้วยการเขียน เป็นการส่งเสริมให้เกิดการอภิปรายและตีความหมายจากภาพด้วย

7. หนังสือภาพประเภทเรื่องอย่างง่าย (Easy-to Read Book)

หนังสือประเภทนี้เหมาะสำหรับเด็กวัยเริ่มเรียน มีภาพเป็นส่วนประกอบสำคัญ แต่จะมีเรื่องราวที่มีเค้าโครงเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ผู้เขียนจะต้องใช้ภาษาด้วยความ

ระมัดระวัง เพื่อเด็กในวัยเริ่มเรียนจะสามารถอ่านได้ด้วยตนเอง หนังสือภาพสำหรับเด็กวัยเริ่มเรียนที่ผู้เขียนไม่ระมัดระวังเลือกใช้คำและประโยคที่เข้าใจได้ง่าย ผู้ใหญ่อาจจะต้องอ่านให้เด็กฟัง หนังสือภาพประเภทนี้ควรมีสาระเรื่องราวที่น่าสนใจสำหรับเด็ก เช่น เรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย เรื่องลึกลับ เรื่องเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ เรื่องเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่องมหัศจรรย์ต่าง ๆ และเรื่องเกี่ยวกับเวทมนต์คาถา เป็นต้น

8. หนังสือภาพประกอบเรื่อง (Picture Story Book)

หนังสือภาพประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ยกเว้นหนังสือภาพประกอบเรื่องอย่างง่าย ส่วนใหญ่จะเสนอเนื้อหาผ่านภาพ ภาพประกอบเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะหนังสือภาพที่ให้ความรู้เกี่ยวกับความคิดรวบยอด การนับเลข การแนะนำให้รู้จักตัวอักษร รวมทั้งหนังสือภาพที่ไม่มีตัวหนังสือเลย หนังสือเหล่านี้โดยปกติจะไม่มีเนื้อหาแต่งเป็นเรื่องที่มีเค้าโครงเรื่องติดต่อกัน แต่จะมีภาพที่สะท้อนเนื้อหาตามสาระสำคัญของหนังสือหรือตามลำดับ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสาระสำคัญของหนังสือ เช่น ตามลำดับอักษร หรือตามลำดับตัวเลข เป็นต้น

หนังสือภาพประกอบเรื่อง จะมีเนื้อหาแต่งเป็นเรื่องราวตามเค้าโครงเรื่อง โดยมีภาพประกอบตามเนื้อเรื่องทุกขั้นตอน ส่วนใหญ่จะมีภาพประกอบเรื่องทุกหน้า ภาพประกอบและเรื่องที่ตั้งจะมีความสัมพันธ์กันและส่งเสริมกัน หนังสือประเภทนี้ ผู้อ่านจะได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เกิดจินตนาการ ความรู้สึก และได้แนวคิดเป็นคติสอนใจ

หนังสือภาพประกอบเรื่องในลักษณะนี้ แตกต่างจากหนังสือภาพประกอบเรื่องอย่างง่าย ตรงที่ไม่เจาะจงว่าจะต้องเป็นเรื่องที่มีเค้าโครงเรื่องสั้น ๆ และใช้ภาษาอย่างเป็นพิเศษสำหรับผู้อ่านในวัยเริ่มเรียน หรือสำหรับผู้อ่านที่อ่านหนังสือไม่คล่อง

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า หนังสือภาพมีหลายประเภท ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ เพราะแต่ละประเภทต่างก็มีคุณค่าเด่นชัดในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียน ทั้งด้านการใช้ภาษา ความคิด จินตนาการ ฯลฯ

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สร้างหนังสือภาพประเภทหนังสือภาพประกอบคำคล้องจองเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะทางภาษาด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัย ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านภาษาได้รับความสนุกสนานจากเนื้อเรื่องเสริมความรู้และสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กด้วย

5.4 ลักษณะของหนังสือภาพที่ดี

หนังสือภาพเป็นหนังสือสำหรับเด็กประเภทหนึ่ง ที่ผู้ใหญ่มักจะเป็นผู้แต่งหรือจัดทำมาให้เด็กอ่าน การรู้จักหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก จึงช่วยเป็นข้อพิจารณาหนังสือ เพื่อให้เด็กได้รับ

ประโยชน์สูงสุด หนังสือที่ดีสำหรับเด็กนั้น หมายถึง หนังสือที่เด็กอ่านได้ด้วยความเพลิดเพลิน สนุกสนานโดยไม่มีการบังคับให้อ่าน มีเนื้อหาสาระที่ตรงกับความสนใจ มีรูปเล่มที่สวยงามสะดุดตา (ฉวีวรรณ อุทากินันท์, 2527 : 48)

รัถพร ชังธาดา (2531 : 38-39) กล่าวถึงหนังสือที่ดีสำหรับเด็กไว้ดังนี้

1. เรื่องดี มีแนวคิดที่มีคุณค่า เหมาะสมกับวัยและความรู้ความสามารถของเด็ก โครงเรื่องที่ย่อย ๆ ไม่ซับซ้อน ซึ่งเด็กสามารถจับสาระสำคัญของเรื่องได้โดยง่าย มีวิธีการเสนอเรื่องที่ดี น่าสนใจ น่าติดตาม ทำให้เด็กอยากอ่านต่อไปจนจบ มีลำดับขั้นตอนการเสนอเรื่องจากง่ายไปหายาก

2. การใช้ภาษาดี ต้องมีทั้งด้านการใช้คำและสำนวนภาษา ซึ่งด้านการใช้คำ ต้องเป็นคำง่าย ที่เด็กรู้จักและคุ้นเคย เป็นคำสุภาพ ใช้ตัวสะกดการันต์ถูกต้อง หลีกเลี่ยงการใช้คำหยาบ คำภาษาตลาด และ คำแสลง ควรนำคำใหม่มาใช้บ่อย ๆ เพื่อให้เด็กจดจำคำใหม่ได้เร็วขึ้น

ปราณี เชียงทอง (2526 : 7-8) ได้กล่าวถึงลักษณะของวรรณกรรมที่ดีไว้ดังนี้

1. ตรงกับความสนใจเด็ก เนื้อเรื่องเหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของเด็ก ซึ่งสิ่งที่เด็กต้องการได้แก่ ความรัก ความเอาใจใส่ ความต้องการการยอมรับ ความต้องการอยากเป็นคนเก่งและคนดี เรื่องจึงควรมีลักษณะ ดังนี้

1.1 เป็นเรื่องสนุกให้ความเพลิดเพลิน

1.2 ส่งเสริมจินตนาการ

1.3 ส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจ

1.4 สนองอารมณ์ที่ปรารถนา เช่น อยากเป็นคนเก่ง อยากเป็นผู้ที่

ประสบความสำเร็จ อยากได้รับความรัก เรื่องเช่นนี้มักเป็นที่พอใจของเด็ก

1.5 ส่งเสริมความรู้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ช่วยเสริมสร้างบุคลิก กล่อมเกลาคิดใจให้ดีงาม

2. คำโครงเรื่อง ไม่ซับซ้อน มีแนวของเรื่องเด่นชัด กระชับไม่เยิ่นเย้อ ตัวละครอยู่ในวัยใกล้เคียงกับเด็ก

3. สำนวนภาษา เป็นภาษาง่าย ๆ ตรงไปตรงมา และควรมีคำบรรยายเท่าที่จำเป็น เพราะเด็กจะสนใจภาพมากกว่า

4. ภาพประกอบ เป็นหัวใจของหนังสือสำหรับเด็ก จึงควรเป็นภาพที่มีความรู้สึกรมีชีวิตชีวา มีความเคลื่อนไหวสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

5. รูปเล่ม ขนาดกะทัดรัด เหมาะมือ กระดาษคุณภาพดีใช้ตัวหนังสือขนาดใหญ่ พอเหมาะกับวัยของเด็ก

กรมวิชาการ (2546 : 20) ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสือภาพที่ดีไว้ว่า

1. เนื้อเรื่องไม่ซับซ้อน ตรงไปตรงมา การดำเนินเรื่องต้องฉับไว
2. เนื้อเรื่องไม่ยาวเกินไป มีปริมาณหน้าของหนังสือพอเหมาะ
3. เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เช่น สัตว์ พืช บุคคล ฯลฯ
4. เป็นเรื่องที่มุ่งปลูกฝังคุณธรรมด้านต่าง ๆ ให้แก่เด็ก
5. เนื้อหาของเรื่องอาจไม่เป็นจริงมากนัก แต่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน
6. ภาพชัดเจน มีสีเขียวกลมกลืน ไม่ฉูดฉาด ออกแบบรูปภาพอย่างง่าย ๆ เรียบ

เรียงเรื่องราวต่อเนื่องและต้องเป็นภาพที่ไม่ก่อให้เกิดความหวาดกลัว น่าเกลียด

7. ขนาดของหนังสือภาพและภาพ ควรมีลักษณะที่จูงใจให้เด็กเกิดความสนใจ

จากการศึกษาลักษณะหนังสือภาพที่ดีดังกล่าวข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า ลักษณะของหนังสือภาพที่ดี ประกอบด้วย เนื้อเรื่องที่ดี ให้ความสนุก ให้ความรู้ มีแนวคิด มีคุณค่า ใช้ภาษาที่เด็กเข้าใจง่าย ภาพประกอบที่สวยงามสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง รูปเล่มมีขนาดพอเหมาะสะดวกต่อการจับถือของเด็ก

คุณค่าของหนังสือภาพ

หนังสือภาพ เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กประเภทหนึ่ง กรมวิชาการ (2542 : 35-43) กล่าวถึงคุณค่าของวรรณกรรมไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. พัฒนาการทางภาษา งานวรรณกรรมสามารถส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กได้เป็นอย่างดี หากพ่อแม่หรือครูให้เด็กได้มีโอกาสดูหนังสือภาพ อ่านหนังสือภาพประกอบเรื่องให้เด็กฟังบ่อย ๆ การที่เด็กได้คุ้นเคยกับคำ เสียง ความหมาย ได้ฝึกฝนการพูด รู้จักคำศัพท์ การใช้ภาษาและรู้จักสังเกตรายละเอียดต่าง ๆ ของภาพ เด็กมักจะมีความสามารถในการพูด การฟัง และมีความรู้ในการใช้คำศัพท์ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และคล่องแคล่ว รวมทั้งช่างสังเกตและมีจินตนาการ การที่ครูหมั่นนำวรรณกรรมสำหรับเด็กมาอ่านให้เด็กฟัง หรือให้เด็กอ่านเอง แล้วตามด้วยการสนทนาซักถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน จะช่วยให้เด็กได้ความเข้าใจและพัฒนาความคิด ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน ในการสร้างจินตนาการ และพัฒนาความคิด ได้ดียิ่ง

2. พัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา วรรณกรรมมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญาต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านการสังเกต การใช้หนังสือภาพที่มีขนาดใหญ่ สีเส้นสะดุดตา มาให้เด็กดู และกระตุ้นให้สังเกตสิ่งที่ปรากฏในภาพ จะทำให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในการสังเกต โดยพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ในภาพ

2.2 การใช้หนังสือภาพ หนังสือภาพประกอบเรื่อง และหนังสือประเภทอื่น ๆ เป็นเครื่องมือให้เด็กรู้จักเปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบความแตกต่างด้านขนาด รูปร่าง รูปทรง หรือวิวัฒนาการของสิ่งต่าง ๆ เปรียบเทียบลักษณะนิสัยของตัวละคร สถานที่และเหตุการณ์ เป็นต้น

2.3 การจัดกลุ่มหรือการจัดประเภท หนังสือภาพที่แสดงความคิดรวบยอด แสดงเกี่ยวกับสี รูปทรง ขนาด สามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการจัดกลุ่ม จัดประเภท หากเป็นหนังสือที่แสดงถึงสัตว์ประเภทต่าง ๆ ก็สามารถส่งเสริมให้เด็กจัดประเภทสัตว์ ตามขนาดรูปร่าง ลักษณะที่อยู่อาศัย และตามอาหารที่กิน เป็นต้น

2.4 การจัดลำดับ หนังสือประเภทบันเทิงคดี ที่ผู้แต่งเรียบเรียงเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับ วัน เวลา เหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นก่อนหลัง จะช่วยให้เด็กเข้าใจเกี่ยวกับการจัดลำดับ

2.5 การสรุปความ การให้เด็กเล่าเรื่องที่ได้อ่านหรือได้ฟัง ช่วยส่งเสริมความสามารถในการสรุปความ

2.6 การนำความรู้ไปใช้ เด็กควรได้รับโอกาสให้ลงมือปฏิบัติจริงหรือนำความรู้ความเข้าใจ หรือทักษะบางอย่างไปใช้ด้วย เช่น การวาดภาพ ลากเส้น ฯลฯ ภายหลังจากดูหนังสือเกี่ยวกับรูปทรง

2.7 การวิพากษ์วิจารณ์ การที่เด็กได้มีโอกาสสนทนา อภิปรายเรื่องราว เหตุการณ์ จากเรื่องที่อ่าน การได้แสดงความคิดเห็นพร้อมกับอธิบายเหตุผล การที่พ่อแม่หรือครูใช้คำถาม กระตุ้นให้เกิดการอภิปราย จะทำให้เด็กมีการพัฒนาความคิดวิพากษ์วิจารณ์

3. การพัฒนานุคลิกภาพ การที่เด็กในวัยต่าง ๆ ได้มีโอกาสอ่านวรรณกรรมจะได้สัมผัสเรียนรู้เกี่ยวกับบุคคล เหตุการณ์ ปัญหาและอุปสรรค ความใฝ่ฝัน การต่อสู้ ได้เรียนรู้ความทุกข์ สุขของตัวละคร จะส่งผลให้เด็กรู้จักตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์ เข้าใจคนอื่น เข้าใจตนเอง นับถือตัวเองและรู้จักที่จะยอมรับและนับถือผู้อื่น

4. พัฒนาการทางสังคม วรรณกรรมที่เด็กอ่าน ช่วยให้เด็กเข้าใจความสัมพันธ์ของตนเองและสิ่งแวดล้อม เรียนรู้ที่จะสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกในครอบครัวเป็นอันดับแรก เรียนรู้ที่จะปฏิบัติต่อผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกของคนอื่น ยอมรับความคิดเห็น รู้จักบทบาทสำคัญของบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งบทบาทของตนเองในครอบครัวและชุมชน

กรมวิชาการ (2546 : 36-44) คุณค่าของหนังสือ หนังสือภาพจัดว่าเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีคุณค่าต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัยและเด็กทุกวัยเป็นอย่างยิ่ง สามารถส่งเสริมเด็กให้เกิดพัฒนาการในทุกด้าน ดังต่อไปนี้

1.3.1 พัฒนาการทางภาษา เด็กสามารถเรียนรู้เรื่องของการใช้ภาษาและพัฒนาภาษาให้ดีขึ้นเรื่อยๆ จากการดูภาพหรือหนังสือภาพ เด็กที่อ่านหรือฟังเรื่องราวจากหนังสือภาพบ่อยๆ เช่น คำคล้องจอง ประโยคสั้นๆ ทำให้เด็กคุ้นเคยกับคำ เสียง ความหมาย ความคิด จินตนาการ การพูดการอ่าน และการเขียนได้ดียิ่งขึ้น

1.3.2 พัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา เด็กสามารถจำแนกการรู้จักใช้ความคิด

การสังเกต หนังสือที่มีภาพขนาดใหญ่ สีสะดุดตา ช่วยกระตุ้นให้เด็กรู้จักสังเกตสิ่งที่ปรากฏในภาพและรายละเอียดอย่างพิถีพิถัน วิเคราะห์การเปรียบเทียบ หนังสือภาพเป็นสื่อที่ทำให้เด็กรู้จักเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่าง ระหว่าง คน สัตว์ สิ่งของ สถานที่

การจัดกลุ่มหรือจัดประเภท หนังสือภาพที่แสดงความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ส่งเสริมให้เด็กสามารถจัดประเภทได้ เช่น จัดประเภทของสัตว์ต่างๆ ได้ ตามขนาด รูปร่างลักษณะ ที่อยู่อาศัย อาหาร เป็นต้น

การจัดลำดับ หนังสือภาพที่เรียบเรียงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับตามวัน เวลาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลัง

การสรุปความ เมื่อเด็กได้ฟังหรืออ่านหนังสือภาพแล้วสามารถเล่าเรื่องราวได้ เป็นการส่งเสริมความสามารถในการสรุปความหรือความสำคัญ

1.3.3 การนำความรู้ไปใช้ เมื่อเด็กได้อ่านหนังสือภาพได้แสดงความคิดเห็นแล้วเด็กควรได้รับโอกาสให้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อนำประสบการณ์ ความรู้หรือทักษะบางอย่างไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.3.4 การวิพากษ์วิจารณ์ เมื่อเด็กอ่านหนังสือภาพแล้วสามารถสนทนาโต้ตอบอภิปราย และรู้จักแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

สรุปได้ว่า หนังสือภาพทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากตัวละครและสิ่งต่างๆ มากมาย เช่น เหตุการณ์ ปัญหา ความทุกข์ ความสุข รู้จักแก้ปัญหา การประพฤติปฏิบัติ การรู้จักตนเอง การเข้าใจผู้อื่น นอกจากนี้หนังสือภาพยังมีความงดงามของภาพ ของสี และความงามของภาษาที่ช่วยสร้างความรู้สึกรื่นรมย์ จินตนาการ เกิดความประทับใจ ความชื่นชม ทำให้มีอิทธิพล

ต่อความคิด แนวทางในการปฏิบัติตน และมีคุณค่าในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ของเด็กอย่างเหมาะสม

การติดตามผลการใช้หนังสือภาพ

ณรงค์ ทองปาน (2526 : 78) ได้เสนอแนวทางการติดตามผลการใช้หนังสือภาพไว้ดังนี้

1. ด้านการสังเกต

- 1.1 สังเกตความพอใจ ท่าทีของเด็กเมื่อได้พบหนังสือ
- 1.2 สังเกตดูความสนใจของเด็กที่มีต่อรูปภาพและเรื่องราวในหนังสือ
- 1.3 สังเกตจากการอ่านหนังสือ การถนอมหนังสือ การเก็บรักษาหนังสือว่าเด็กมีพฤติกรรมอย่างไร เพียงใด แล้วครูก็แปลผลจากพฤติกรรมนั้น

2. ด้านการสอบถาม

- 2.1 สอบถามดูว่า หนังสือเล่มใดที่เด็กชอบมากที่สุด
- 2.2 สอบถามดูว่า เด็กชอบและไม่ชอบผู้ใดมากที่สุดในหนังสือเล่มนั้น
- 2.3 สอบถามเรื่องราวในหนังสือ ถ้าเด็กสามารถเล่าเรื่องให้ฟัง ได้ก็แสดงว่า

เด็กสนใจ

สรุปได้ว่า ควรมีการติดตามผลการใช้หนังสือภาพ โดยการสังเกตความพอใจ ความสนใจอ่านหนังสือสำหรับเด็กพฤติกรรมของเด็กที่มีต่อหนังสือ และควรสอบถามเด็กเกี่ยวกับหนังสือที่เด็กอ่านหนังสือภาพประกอบคำคล้องจอง

ความหมายของคำคล้องจอง

คำคล้องจอง หมายถึง คำประพันธ์ อาจเป็นโคลง กลอน ฯลฯ ซึ่งใช้ถ้อยคำง่าย ๆ และมีความหมายไม่มากนัก มีเนื้อหาสาระง่าย ๆ เด็กท่องแล้วเกิดความสนุกสนาน

(สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2537 : 62)

วัตถุประสงค์ของคำคล้องจอง

1. เพื่อพัฒนาภาษา
2. เพื่อฝึกความจำ
3. เพื่อให้สนุกสนาน
4. เพื่อฝึกระเบียบวินัย

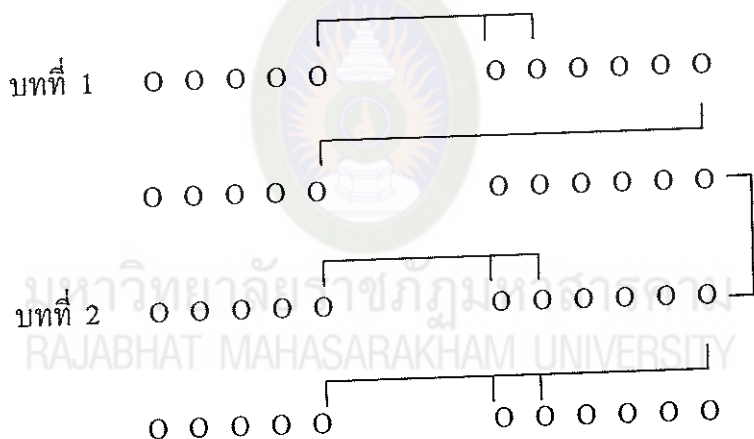
เนื้อหาของคำคล้องจอง อาจแยกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. มีเนื้อหาสัมพันธ์กับเรื่องที่สอน คำคล้องจองบางบทมีข้อความที่สัมพันธ์กับเนื้อหาในหน่วย ทำให้เด็กเข้าใจและจดจำเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยการสอนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

2. ไม่สัมพันธ์กับวิชาที่สอน แต่ต้องการให้เด็กท่องคำคล้องจองเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดในขณะที่ทำกิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิมาก

การเขียนคำคล้องจอง สำหรับเด็กปฐมวัย มีวิธีเขียนและใช้เรียกชื่อคำคล้องจองว่า ร้อยกรองสี่คำหรือร้อยกรองห้าคำ มีแผนผังสัมพันธ์ ดังนี้ (สิวกานนท์ ปทุมสุติ. 2533 : 29-40)

แผนผังร้อยกรองห้าคำ

คำลงท้ายของวรรคแรก ส่งสัมผัสมายังคำที่ 1 หรือคำที่ 2 ของวรรคที่สอง และคำลงท้ายของวรรคที่สอง ส่งสัมผัสยังคำท้ายวรรคที่สาม ส่วนคำท้ายของวรรคที่สาม อาจส่งสัมผัสมายังคำที่ 1 หรือคำที่ 2 ของวรรคที่สี่ด้วยก็ได้ (ไม่บังคับ จึงใช้เส้นประโยงไว้ให้เห็นความแตกต่าง) ส่วนการแต่งร้อยกรองสี่คำหรือห้าคำเกินหนึ่งบทร้อยกรองนั้น นิยมแต่งให้สัมผัสเชื่อมโยงกันไปจนกว่าจะจบเรื่อง

สรุปได้ว่า คำคล้องจองที่เป็นลักษณะร้อยกรองนี้เหมาะสำหรับเด็กปฐมวัยมาก เด็กชอบฟัง ชอบอ่าน เพราะคำคล้องจองมีเสียงสัมผัสเมื่ออ่านแล้วจะเกิดเสียงไพเราะ มีจังหวะทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เมื่อเด็กได้ฟังหรือได้ฝึกพูดบ่อย ๆ ก็จะทำได้ เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาได้ดียิ่งขึ้น

หนังสือภาพประกอบคำคล้องจอง

หนังสือภาพที่มีคำคล้องจองประกอบ มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ภาพเป็นสื่อให้เด็กเกิดความเพลิดเพลิน ได้เรียนรู้ความหมายของภาพที่เกี่ยวกับคน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้เด็กรู้จักการสังเกตและเปรียบเทียบเสียงที่สัมพันธ์กับจังหวะของการอ่าน คำคล้องจอง รู้จักการสังเกตเปรียบเทียบคำ และความหมายจากภาพต่าง ๆ ได้อย่างเข้าใจ ทำให้เกิดการเรียนรู้จากภาพและความหมายที่สัมพันธ์กัน หนังสือภาพที่มีคำคล้องจอง ถือเป็นงานวรรณกรรมที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาให้เด็กได้อย่างดี ผู้ใหญ่ควรให้เด็ก ๆ ได้มีโอกาสดูหนังสือภาพและควรอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ควรอธิบายคำและความหมายประกอบ อาจจะเป็นการอ่านคำเพียงคำเดียว หรือคำที่สัมพันธ์คล้องจองกันเพื่อช่วยต่อการจดจำเรื่องราว ทำให้เด็กได้คุ้นเคยกับคำและเสียง และควรเน้นให้เด็กรู้จักการสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างเสียงของคำและความหมายจากภาพ ช่วยให้เด็กได้ฝึกฝนการพูด การออกเสียงที่ถูกต้อง การรู้คำศัพท์ การใช้ภาษา ตลอดจนสังเกตรายละเอียดของภาพหรือความหมายจากภาพโดยการตั้งคำถาม ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ และมีความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน ได้ดียิ่งขึ้น (สมพร จารุณัฐ, 2541 : 11-37)

สรุปได้ว่า หนังสือภาพประกอบคำคล้องจอง เป็นหนังสือที่สร้างขึ้นมีส่วนประกอบของภาพเพื่อใช้ภาพเป็นสื่อให้เด็กได้รู้ความหมายโดยมีความสัมพันธ์กับตัวหนังสือที่แต่งเป็นคำคล้องจอง ที่มีการสัมผัสคำ เมื่ออ่านเป็นจังหวะ เกิดความไพเราะทำให้เด็กสนใจ ส่งผลให้เด็กจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้รวดเร็วขึ้น มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียดในขณะที่ทำกิจกรรม

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

พิสมัย สระคูพันธ์ (2546 : 1-1) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ หน่วยธรรมชาติรอบตัว โดยได้ทำการศึกษาที่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลสุริยาอุทัยพิมาย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 35 คน ผลการศึกษาพบว่าแผนการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการหน่วยธรรมชาติรอบตัว มีประสิทธิภาพ 87.07/91 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และมีค่าดัชนีประสิทธิผลคิดเป็นร้อยละ 86.15

จิตติพร มะเดื่อชุมพร (2550:1-155) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่าน โดยใช้หนังสือภาพประกอบคำคล้องจอง ชั้นอนุบาลปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ของโรงเรียนในตำบลโนนเมืองพัฒนา อำเภอด่านขุนทด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต 5 แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละ 1 ห้องเรียน หรือ 27 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่าน โดยใช้หนังสือภาพประกอบคำคล้องจอง ชั้นอนุบาลปีที่ 2 มี ประสิทธิภาพเท่ากับ 91.36/ 89.44 2. ดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้ของแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่าน โดยใช้หนังสือภาพประกอบคำคล้องจอง ชั้นอนุบาลปีที่ 2 เท่ากับ 0.6095 แสดงว่านักเรียนมีความพร้อมด้านการอ่านเพิ่มขึ้นร้อยละ 60.95 3. กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีความพร้อมด้านการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4. นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่าน โดยใช้หนังสือภาพประกอบคำคล้องจองในระดับมาก

ณภัทรสร จรจรรย์ (2551:12) ได้ศึกษาความสามารถด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยที่ใช้คำคล้องจองประกอบภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียน ชาย - หญิง อายุระหว่าง 3 - 4 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลสุดารักษ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ ศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน และดำเนินการจัดกิจกรรมให้เด็กใช้คำคล้องจอง ประกอบภาพ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 15 นาที รวม 24 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการใช้คำคล้องจองประกอบภาพ และแบบทดสอบ ความสามารถด้านการฟังและการพูด ผลการวิจัยพบว่า การใช้คำคล้องจองประกอบภาพ สามารถส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความสามารถ ด้านการฟังโดยรวมและรายด้านทุกด้าน (ประกอบด้วย ด้านการจำแนกเสียง ด้านการฟังเรื่องราว และด้านการปฏิบัติตามคำสั่ง) รวมทั้ง ความสามารถด้านการพูดโดยรวมและรายด้าน (ประกอบด้วย ด้านการพูดคำศัพท์ด้านการพูด แต่งประโยคปาก และด้านการพูดสื่อสาร) ทุกด้านสูงขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างชัดเจน

ผลการวิจัยพบว่า หลังการใช้คำคล้องจองประกอบภาพ ความสามารถด้านการฟัง โดยรวมมีผลต่างเฉลี่ยเท่ากับ 7.86 คะแนน และรายด้าน ปรากฏว่า ด้านการจำแนกเสียงมีผลเฉลี่ยสูงขึ้นเท่ากับ 2.13 คะแนน ด้านการฟังเรื่องราวมีผลเฉลี่ยสูงขึ้นเท่ากับ 2.93 คะแนน และ ด้านการปฏิบัติตามคำสั่งมีผลเฉลี่ยสูงขึ้นเท่ากับ 2.80 คะแนน ซึ่งทุกด้านมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นจาก ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความสามารถด้านการพูด โดยรวมมี ผลต่างเฉลี่ยเท่ากับ 6.93 คะแนน และรายด้านปรากฏว่า ด้านการพูดคำศัพท์มีผลเฉลี่ยสูงขึ้น

เท่ากับ 2.06 คะแนนด้านการพูดแต่งประโยคปากเปล่า มีผลเฉลี่ยสูงขึ้นเท่ากับ 2.33 คะแนน และด้านการพูดสื่อสารมีผลเฉลี่ยสูงขึ้นเท่ากับ 2.53 คะแนน ซึ่งรายด้านทุกด้านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 แสดงว่า การใช้คำคล้องจองประกอบภาพสามารถส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความสามารถ ด้านการฟังโดยรวมและรายด้านทุกด้านรวมทั้งความสามารถด้านการพูดโดยรวมและรายด้านทุกด้านสูงขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างชัดเจน

งานวิจัยต่างประเทศ

มานาฮาน (Manahan, 1998 : 3011) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการสะกดคำของนักเรียนในช่วงเวลา 6 สัปดาห์ เมื่อได้รับการสอนที่สอดคล้อง และไม่สอดคล้องกับระดับพัฒนาการความสามารถในการสะกดคำของนักเรียน โดยเป็นการศึกษาการตอบสนองของนักเรียนที่ได้รับการสอนที่มีระดับความยากต่าง ๆ กัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 9 คน ที่มีระดับความสามารถในการสะกดคำต่าง ๆ กัน แล้วแบ่งออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับมีนักเรียน 3 คน การเขียนประกอบด้วยการแยกคำ การเสาะหาคำ การเล่นเกมคำและการสร้างคำที่สอดคล้อง และเหนือระดับ การสะกดคำของ นักเรียน ผลการศึกษาพบว่า (1) นักเรียนที่มีระดับพัฒนาการสะกดคำทั้งที่ต่ำกว่า และสูงขอ ระดับเดิมเล็กน้อย (2) นักเรียนมีความก้าวหน้าในการสะกดคำเพิ่มขึ้น (3) รูปแบบการสอนสะกดคำที่มีประสิทธิภาพในการสอนสะกดคำ ให้กับนักเรียนที่มีความสามารถในการสะกดคำคนละระดับและการศึกษาคำ เป็นวิธีการสอนแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลการศึกษาครั้งนี้ยังชี้แนะว่า เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างการสะกดคำกับคำอ่าน โดยนักเรียนมีการพัฒนาการสะกดคำเพิ่มขึ้น ก็จะมีความสามารถในการเพิ่มขึ้นด้วย

มาดาร์ชา (Madarsha, 1986 : 3006-A) ได้ศึกษาการเข้าใจความหมายของการดูน เป็นสื่อกลางของนักเรียนมัธยมที่อ่านออกเขียนได้เพียงเล็กน้อย ในมาเลเซียมีจุดมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อทราบระดับการตีความจากภาพที่ได้เห็น ทั้งที่เด็กคุ้นเคยและไม่คุ้นเคยซึ่งเป็นภาพยุคใหม่ โดยคัดเลือกภาพการ์ตูนจากหนังสือพิมพ์ 4 ฉบับ ที่เสนอเรื่องราวสอดคล้องกับคนในห้องถิ่น ซึ่งมีอยู่หลายเชื้อชาติและมีความขัดแย้งกันในด้านเศรษฐกิจและการเมือง การศึกษาค้นคว้าพบว่า การตีความจากการมองเห็นของเด็กยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ เพราะตีความไม่ตรงกับความหมายภาพ อายุและการรับรู้เป็นส่วนประกอบของระดับการตีความอย่างมี

นัยสำคัญ เมื่อได้มีการวิเคราะห์ การถดถอย พบว่า อายุและความสนใจในภาพใหม่ ๆ มีอิทธิพลต่อระดับการตีความเช่นกัน

จากเอกสารงานวิจัย สรุปได้ว่า หนังสือภาพมีคุณค่าในด้านการพัฒนาทักษะทางภาษา ทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ให้ความสนุกสนาน มีคติสอนใจ ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการกลมกลืนจิตใจให้ดีงาม เพราะหนังสือภาพสอดคล้องกับความต้องการของเด็กใช้เป็นสื่อสำคัญในการพัฒนาทักษะทางภาษาแก่เด็กทุกระดับแต่เนื่องจากเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ใช้ทักษะการฟังเพื่อรับข้อมูลมากที่สุด และใช้ทักษะการพูดเพื่อสื่อสารมากที่สุดในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะนำหนังสือภาพมาใช้เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาด้านการฟังและการพูด ซึ่งจะส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านการฟังและการพูดเต็มศักยภาพ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY